

HET INTERNATIONALE HUWELIJK

mr. R.J. (Roel) Haaksema
kandidaat-notaris bij VPVA notarissen

Inleiding

Kijkt u er al naar? Of cliënten getrouwd zijn in de wettelijke gemeenschap van goederen? En wat die wettelijke gemeenschap van goederen dan is? Zoals u waarschijnlijk weet maakt het nogal wat uit of cliënten getrouwd zijn in 2018 of daarvoor. Het kan echter ook nogal wat uitmaken of cliënten na het aangaan van hun huwelijk eerst een tijdje in het buitenland hebben gewoond. Let u daar ook op?

Het komt in mijn ervaring steeds vaker voor dat geliefden zich niet laten tegenhouden door landsgrenzen. Vervolgens gaan zij samenwonen in het land waar zich de minste praktische belemmeringen voordoen om samen te kunnen wonen. Als zij al aan de juridische gevolgen denken, dan heeft dit vaak geen prioriteit bij de woonplaatskeuze. Een dergelijk huwelijk heeft dan één of meer internationale elementen: verschillende nationaliteiten, woonplaatsen in meerdere landen en/of bezittingen in meerdere landen. Welke wet is nu van toepassing op hun vermogen?

Om tot een beantwoording van deze vraag te komen is kennis nodig van het internationaal huwelijksvermogensrecht. In dit artikel wil ik op overzichtelijke wijze de bestaande en toekomstige regels uiteenzetten die nodig zijn voor de beantwoording van de vraag: welk recht is van toepassing op een internationaal huwelijk? Dit zal ik doen aan de hand van twee casus. Na twee inleidende opmerkingen zal ik u meenemen door vier mogelijke bronnen van internationaal huwelijksvermogensrecht, waaronder de nieuwe Verordening Huwelijksvermogensstelsels.

De casus

Om het wat levendiger te maken zal ik in dit artikel twee casus behandelen. Bij beide casus staat de vraag centraal: wat is het recht dat van toepassing is op hun huwelijksvermogensregime?

1. Twee Chinezen gaan trouwen. Ze studeren in Nederland. Zij willen na hun studie blijven wonen en werken in Nederland en gaan hier ook een huis kopen. Ze trouwen in China, want daar is hun familie. Zij hebben geen huwelijksvoorwaarden opgesteld.
2. Twee Nederlanders willen een bed and breakfast beginnen in Frankrijk. Vlak voor hun vertrek trouwen ze in Nederland. Zij hebben geen huwelijksvoorwaarden opgesteld.

Internationaal recht is nationaal recht

Allereerst is het goed om te vermelden dat ieder land zijn eigen internationale recht heeft. Zo heeft Nederland een aantal regels in Boek 10 BW staan, maar deze regels worden alleen door Nederland toegepast in internationale situaties. Een ander land hoeft zich niet aan deze regels in Boek 10 te houden. Ieder land kan zo zijn eigen zienswijze hebben op welk recht van toepassing is op een huwelijk. Daarom is van belang om in het oog te houden in welke landen zich bezittingen bevinden van de echtgenoten, zodat er rekening mee kan worden gehouden dat in die landen mogelijk een andere zienswijze geldt.

Hier ziet u het belang van een verdrag of een Europese verordening terug. Bij een verdrag of verordening hebben de aangesloten landen in de onderlinge verhouding hetzelfde internationale privaatrecht. De Nederlandse zienswijze is gelijk aan die van een aangesloten land.

Begrip gewone verblijfplaats

In het internationale recht komt vaak het begrip 'gewone verblijfplaats' voor. Dit begrip kan per internationale bron van recht anders worden ingevuld. Waar het op neer komt is dat de gewone verblijfplaats niet hetzelfde is als de woonplaats. De gewone verblijfplaats is volgens het Europese Hof van Justitie "de plaats waar de betrokkene het permanente centrum van zijn belangen heeft gevestigd, met de bedoeling daaraan een vast karakter te verlenen, met dien verstande dat voor de vaststelling van de gewone verblijfplaats rekening moet worden gehouden met alle feitelijke omstandigheden die voor dat begrip bepalend zijn".¹

Casus. Wat is de gewone verblijfplaats van de twee Chinezen die in Nederland studeren? Alle omstandigheden moeten in aanmerking worden genomen. Hun familie is in China, hun sociale leven misschien ook (nog). Van groot belang is dan dat zij van plan zijn in Nederland te gaan werken en wonen. Zij gaan hier ook een huis kopen. Hun verblijf in Nederland krijgt een vast karakter. Daardoor ligt

¹ HvJ EG 15 september 1994, ECLI:EU:C:1994:332 (Magdalena Fernández/Commissie).

Nederland als gewone verblijfplaats het meest voor de hand.

Casus. Wat geldt nu voor de Nederlanders die net naar Frankrijk zijn verhuisd? Wanneer ligt hun gewone verblijfplaats in Frankrijk? Waar ligt het omslagpunt? Hoewel geen juridische regel, wordt in de praktijk soms een periode van 6 maanden na de verhuizing als richtlijn gehanteerd. Maar de Nederlanders beginnen een bed and breakfast in Frankrijk. Zij gaan daar wonen en werken, beginnen een onderneming. Daaruit blijkt de bedoeling om een permanent karakter te verlenen aan hun belangen in Frankrijk. Daarom kan hun gewone verblijfplaats best meteen in Frankrijk gelegen zijn. Het blijft lastig te bepalen en meerdere standpunten zijn mogelijk.

Wanneer bent u getrouwd?

Door de jaren heen is het internationale recht voor het huwelijksgoederenregime een aantal keren gewijzigd. Daarnaast gaat vanaf 29 januari 2019 een nieuwe Europese verordening gelden. Welke bron van internationaal recht van toepassing is wordt in grote mate bepaald door de huwelijksdatum. Hieronder volgt een overzicht van de toepasselijke bronnen vanaf 23 augustus 1977.

Vanaf	tot	Bron
23-8-1977	1-9-1992	HR Chelouche/Van Leer ²
1-9-1992	29-1-2019	Haags huwelijksvermogensverdrag 1978
29-1-2019	-	Verordening Huwelijksvermogensstelsels

Voor 23 augustus 1977 is het een stuk ingewikkelder. Van 23 augustus 1912 tot 23 augustus 1977 was Nederland aangesloten bij het Haags Huwelijksgevolgenverdrag 1905. Als de echtgenoten – kortgezegd - een band hadden met een van de aangesloten landen (anders dan Nederland) is dit verdrag van toepassing.³ Zo niet, dan zijn de regels uit het Chelouche/Van Leer-arrest van toepassing. Dit arrest is gewezen op 10 december 1976, maar mag op grond van het Sabah-arrest met terugwerkende kracht worden toegepast als de redelijkheid en billijkheid zich daar niet tegen verzet.⁴

Vanaf	tot	Bron
23-8-1912	10-12-1976	Haags Huwelijksgevolgenverdrag 1905
-	10-12-1976	HR Chelouche/Van Leer en HR Sabah
10-12-1976	23 -8-1977	Haags Huwelijksgevolgenverdrag 1905 of HR Chelouche/Van Leer

Heeft u de juiste bron gevonden? Kijk dan altijd nog even of de bron op het specifieke onderwerp van toepassing is. Zo zijn bijvoorbeeld het Haags huwelijksvermogensverdrag 1978 en de Verordening Huwelijksvermogensstelsels niet van toepassing op onderhoudsverplichtingen.

Haags huwelijksgevolgenverdrag 1905

Het Haags Huwelijksgevolgenverdrag 1905 is relatief eenvoudig, maar niet van deze tijd. Volgens artikel 2 van dit verdrag is het recht van de nationaliteit van de man altijd van toepassing, tenzij huwelijkse voorwaarden zijn opgesteld.

Casus. Stel dat de echtgenoten uit de casus voor 1976 zijn getrouwd. Het verdrag is niet van toepassing op de Chinese echtgenoten, want China is niet aangesloten bij het verdrag. Zij hebben geen band met een land dat is aangesloten bij het verdrag (anders dan Nederland). Voor de Nederlanders die naar Frankrijk zijn verhuisd kan dat anders liggen. Frankrijk was wel partij bij het verdrag, maar heeft het verdrag al opgezegd in 1917. Grote kans dat zij na 1917 zijn getrouwd. Dan is het verdrag dus ook op hen niet van toepassing.

Chelouche/Van Leer

Volgens het Chelouche/Van Leer-arrest moet de volgende ladder worden gehanteerd voor de vraag welk recht van toepassing is op het huwelijksvermogensregime:

1. Rechtskeuze.
2. Gemeenschappelijke nationaliteit, ook bij dubbele nationaliteit.⁵
3. Eerste gemeenschappelijke 'huwelijksdomicilie'.⁶
4. Nauwste band, te beoordelen naar alle omstandigheden van het geval.

Casus. De echtgenoten uit de casus zijn nog steeds voor 1976 getrouwd. Het Haags huwelijksgevolgenverdrag 1905 is op beide stellen niet van toepassing. Dan zal in beginsel het Chelouche/Van Leer-arrest moeten worden toegepast, hoewel dit arrest van latere datum is. Voor de echtgenoten uit de casus leidt dit tot toepassing van hun nationale recht (Chinees dan wel Nederlands recht).

Wat nu als zij geen gemeenschappelijke nationaliteit hebben? Dan is het recht van hun eerste gemeenschappelijke 'huwelijksdomicilie' van toepassing. Dit begrip is vergelijkbaar met het begrip 'gewone verblijfplaats'. Verschillend is dat voor een gemeenschappelijke huwelijksdomicilie vereist is dat de echtgenoten samenwonen.⁷ Bij de gemeenschappelijke gewone verblijfplaats is voldoende

2 HR 10 december 1976, ECLI:NL:HR:1976:AE1063 (*Chelouche/Van Leer*).

3 Zie voor de details: HR 19 maart 1993, ECLI:NL:HR:1993:ZC0897 (*Zimbabwe*).

4 HR 7 april 1989, ECLI:NL:HR:1989:AB9743 (*Sabah*).

5 HR 6 december 1991, ECLI:NL:HR:1991:ZC0440 (*Sinterklaas*).

6 Zie ook: HR 16 september 1994, ECLI:NL:HR:1994:ZC1446 (*Hong Kong*).

7 L. Strikwerda, *Inleiding tot het Nederlandse Internationaal Privaatrecht*, Deventer: Kluwer 2015, p. 134.

dat de echtgenoten beiden hun gewone verblijfplaats in hetzelfde land hebben.

Haags huwelijksvermogensverdrag 1978 (HHV)

Ook het HHV stelt een rechtskeuze voorop. De echtgenoten kunnen kiezen voor hun nationale recht of dat van hun gewone verblijfplaats. Dat mag ook het nationale recht of de gewone verblijfplaats van één van de echtgenoten zijn. Voorhuwelijks kan ook voor de toekomstige gewone verblijfplaats worden gekozen. Verder kan voor onroerend goed een partiële rechtskeuze worden gemaakt voor het land van ligging.

Casus. Als de echtgenoten uit de casus getrouwd zijn na 1992 is het HHV van toepassing. De Chinezen kunnen dan bijvoorbeeld voor Chinees huwelijksvermogensrecht kiezen, maar voor wat betreft hun woning het Nederlands recht. Handig als de woning in de toekomst moet worden verkocht. Dan zijn de toepasselijke regels in ieder geval duidelijk voor de Nederlandse notaris. De Nederlanders uit de casus kunnen vooruitlopend op hun vertrek naar Frankrijk alvast kiezen voor Frans recht.

Als de echtgenoten geen rechtskeuze hebben uitgebracht, dan kan het een flinke klus zijn om het toepasselijke recht te bepalen. Het HHV biedt een bijzonder ingewikkelde regeling voor het toepasselijke recht. Alleen dat al zou een reden kunnen zijn voor huwelijksvoorwaarden. Hieronder zal ik een poging wagen om de regeling in het HHV bij gebreke van een rechtskeuze overzichtelijk uiteen te zetten.⁸

1 **Hebben de echtgenoten geen gemeenschappelijke nationaliteit?**

Dan is het recht van toepassing waar zij als eerste hun gewone verblijfplaats hebben gevestigd na het huwelijk.

2 **Hebben de echtgenoten een gemeenschappelijke nationaliteit, maar hebben zij ieder een andere gewone verblijfplaats?**

Dan is het recht van hun gemeenschappelijke nationaliteit van toepassing.

3 **Hebben de echtgenoten geen gemeenschappelijke nationaliteit en geen gezamenlijke eerste gewone verblijfplaats?**

Dan is het recht van toepassing van het land waarmee het huwelijk het nauwst is verbonden. Alle omstandigheden moeten worden meegewogen. Dat kan zomaar tot meerdere mogelijke uitkomsten leiden. Advies (aan de klant): maak een rechtskeuze!

4 **Hebben de echtgenoten een gemeenschappelijke nationaliteit én een gemeenschappelijke gewone verblijfplaats?** Dan wordt het pas echt ingewikkeld.

Van belang is het onderscheid tussen nationaliteitslanden en domicilielanden. Een nationaliteitsland verwijst naar het recht van de gemeenschappelijke nationaliteit en een domicilieland verwijst naar het recht van de gewone verblijfplaats. Hoe weet u welk

land een nationaliteitsland is en welk een domicilieland? Het Ministerie van Justitie heeft in 2006 een folder uitgegeven getiteld 'Huwelijksvermogensrecht en het Haags verdrag'. Daarin staat een lijst opgenomen met nationaliteitslanden en domicilielanden.

- a Als zowel het land van de nationaliteit als het land van de gewone verblijfplaats een nationaliteitsland is, dan is het nationale recht van toepassing.
- b Hebben de echtgenoten de nationaliteit van een domicilieland? Dan is het recht van de gewone verblijfplaats van toepassing.
- c Hebben de echtgenoten de nationaliteit van een nationaliteitsland anders dan Nederland? Dan bepaalt het land van hun gewone verblijfplaats welk recht van toepassing is. Is dit ook een nationaliteitsland, dan is het nationale recht van toepassing. Is dit een domicilieland, dan is het recht van de gewone verblijfplaats van toepassing.
- d Hebben de echtgenoten de Nederlandse nationaliteit? Dan is Nederlands recht van toepassing, tenzij de echtgenoten hun gewone verblijfplaats al meer dan vijf jaar in een domicilieland hebben. In dat laatste geval is toch het recht van de gewone verblijfplaats van toepassing.

En dan zijn we er nog niet. Het bovenstaande leidt naar het toepasselijke recht vanaf de huwelijksdatum. Het toepasselijke recht kan nog veranderen.⁹ Dat is het geval vanaf het moment dat de echtgenoten hun gewone verblijfplaats vestigen in het land van hun gemeenschappelijke nationaliteit. Of vanaf het moment waarop zij 10 jaar hun gewone verblijfplaats in een ander land hebben dan het land waarvan het recht tot dan toe van toepassing was. Of wanneer zij geen gemeenschappelijke nationaliteit of gewone verblijfplaats hadden, maar op enig moment wel een gezamenlijke gewone verblijfplaats krijgen. Het toepasselijke recht verandert dan naar het recht van hun gewone verblijfplaats. Deze verandering heeft géén terugwerkende kracht. Op verschillende perioden van het huwelijk zijn dus verschillende rechtsstelsels van toepassing. We noemen dit ook wel 'het wagonstelsel'.

Casus. De Chinezen uit de casus hebben een gemeenschappelijke nationaliteit (Chinees) en een gemeenschappelijke gewone verblijfplaats (Nederland). Volgens de folder van het Ministerie van Justitie is de Volksrepubliek China een domicilieland. Dat betekent dat het recht van de gewone verblijfplaats (Nederland) van toepassing is. Hebben zij hun gewone verblijfplaats in China, bijvoorbeeld omdat zij van plan zijn na hun studie meteen weer naar China te gaan en hun sociale leven zich in China bevindt, dan is Chinees recht van toepassing als het recht van hun gewone verblijfplaats.

⁸ Het overzicht is gebaseerd op L. Strikwerda, *Inleiding tot het Nederlandse Internationaal Privaatrecht*, Deventer: Kluwer 2015, p. 140-141; de verwijzingsregeling staat in art. 4 en 5 HHV.

⁹ Art. 7 en 8 HHV.

Casus. De Nederlanders uit de casus hebben een gemeenschappelijke nationaliteit (Nederlands) en een gemeenschappelijke gewone verblijfplaats (Frankrijk). Vanwege hun Nederlandse nationaliteit is Nederlands recht van toepassing. Zij hebben hun gewone verblijfplaats gedurende vijf jaar voor hun huwelijk namelijk in Nederland gehad. Tien jaar later, als de echtgenoten hun gewone verblijfplaats al tien jaar in Frankrijk hebben, dan wordt opeens vanaf dat moment Frans recht van toepassing op hun huwelijksvermogensregime. Wat nu als de echtgenoten na twintig jaar een succesvolle bed and breakfast te hebben gerund van hun pensioen gaan genieten in Nederland bij hun kleinkinderen? Dan is meteen vanaf dat moment weer Nederlands recht van toepassing op hun huwelijk! Verschillende perioden van hun huwelijk vallen onder verschillend recht (Nederlands – Frans – Nederlands). En welk Nederlands recht is van toepassing als zij terugkomen naar Nederland na 1 januari 2018? Wordt de nieuwe beperkte gemeenschap van goederen dan van toepassing op echtgenoten die voor 1 januari 2018 zijn getrouwd?

Als echtgenoten hun gewone verblijfplaats in Nederland hebben, maar buitenlands recht van toepassing is, dan kunnen zij zich daar niet zomaar op beroepen tegenover Nederlandse schuldeisers.¹⁰ Een Nederlandse schuldeiser mag er in beginsel van uitgaan dat de Nederlandse gehele (of beperkte) gemeenschap van goederen van toepassing is. De oplossing is om een notariële verklaring in te schrijven waarin de notaris verklaart dat buitenlands recht van toepassing is op het huwelijk.¹¹

Verordening Huwelijksvermogensstelsels

Op 29 januari 2019 treedt de Verordening Huwelijksvermogensstelsels in werking. De verordening is van toepassing op huwelijken van na 29 januari 2019, maar ook op rechtskeuzes van na die datum!

Vanaf 29 januari 2019 is een rechtskeuze alleen nog mogelijk voor het nationale recht of voor het recht van de gewone verblijfplaats van een van de echtgenoten ten tijde van de rechtskeuze.¹² Het is dan dus niet meer mogelijk om te kiezen voor de toekomstige gewone verblijfplaats van de echtgenoten. Een partiële rechtskeuze voor onroerend goed is ook niet meer mogelijk. Verder moet aan een rechtskeuze tijdens huwelijk expliciet terugwerkende kracht worden toegekend, want het uitgangspunt is dat een rechtskeuze geen terugwerkende kracht heeft. Schuldeisers kunnen overigens niet de dupe worden van een rechtskeuze met terugwerkende kracht. Een rechtskeuze met terugwerkende kracht voor bijvoorbeeld Italiaans recht (waar niet de gehele gemeenschap van goederen

kan worden uitgewonnen) biedt geen bescherming voor bestaande schulden.

Bij gebreke van een rechtskeuze geldt de volgende ladder voor het toepasselijke recht:¹³

1. Gemeenschappelijke eerste gewone verblijfplaats
2. Gemeenschappelijke nationaliteit, niet bij dubbele nationaliteit
3. Het nauwst verbonden recht, te bepalen aan de hand van alle omstandigheden.

Het wagonstelsel is niet meer van toepassing voor huwelijken na 29 januari 2019. Het toepasselijke recht wordt bepaald bij de huwelijksluiting en kan daarna alleen maar door een rechtskeuze worden aangepast. In uitzonderlijke gevallen kan daarnaast de daartoe bevoegde rechter een ander recht van toepassing verklaren. Een wagonstelsel kan wel worden gecreëerd door een rechtskeuze te maken zonder dat daaraan expliciet terugwerkende kracht is toegekend. Een wagonstelsel lijkt mij in zijn algemeenheid niet gewenst. Dat wordt dus heel goed oppassen bij het opstellen van huwelijksvoorwaarden staande huwelijk. We doen er denk ik verstandig aan om het kantoormodel voor huwelijksvoorwaarden staande huwelijk aan te passen of hier in ieder geval aandacht aan te besteden.

Een groot verschil met de Erfrechtverordening is dat de Verordening Huwelijksvermogensstelsels geen terugwijzing (renvoi) toestaat van het aangewezen recht. Het recht dat wordt aangewezen door de verordening is van toepassing.

De Verordening Huwelijksvermogensstelsels kent een ingewikkelde regeling voor derdenbescherming.¹⁴ De regeling voor derdenbescherming zal ik in dit artikel kort aanstippen. Het komt erop neer dat het toepasselijke recht lang niet altijd tegen te werpen is aan buitenlandse schuldeisers. Met name met betrekking tot buitenlands onroerend goed doen de echtgenoten er verstandig aan om hun huwelijksvermogensregime te registreren in het land van ligging. Voor een vakantiehuisje in Frankrijk mag een buitenlandse derde er bijvoorbeeld van uitgaan dat de echtgenoten onder Frans recht gehuwd zijn, tenzij het toepasselijke recht in Frankrijk is geregistreerd.

Casus. Als de (aanstaande) echtgenoten na 29 januari 2019 gaan trouwen, dan is het toepasselijke recht op basis van de verordening het recht van hun gewone verblijfplaats. Voor de twee Chinezen is Nederlands recht van toepassing op hun vermogen en voor de twee Nederlanders Frans recht. Willen zij een rechtskeuze uitbrengen voor hun nationale recht? Dan moet daar expliciet terugwerkende kracht aan worden gegeven, tenzij niet gewenst. Voor de twee Chinezen geldt dan in het bijzonder dat de rechtskeuze geen gevolg heeft voor derden zonder inschrijving in het Nederlandse huwelijksgoederenregister. Dit speelt bijvoorbeeld bij verkoop van de woning.

10 Art. 10:46 BW.

11 Art. 10:45 BW.

12 Art. 22 Verordening Huwelijksvermogensstelsels.

13 Art. 26 Verordening Huwelijksvermogensstelsels.

14 Art. 28 Verordening Huwelijksvermogensstelsels.

Slot

In dit artikel heb ik de regelgeving uiteengezet die nodig is voor het beantwoorden van de vraag: welk recht is van toepassing op een internationaal huwelijk? Deze vraag wordt beantwoord uit Nederlands perspectief aan de hand van twee casus. Vier mogelijke bronnen van internationaal recht zijn aan de orde gekomen, waaronder de nieuwe Verordening Huwelijksvermogensstelsels. Dat zijn bijzonder

veel regels voor de beantwoording van één vraag: welk recht is van toepassing? Vooral bij afwezigheid van een rechtskeuze kan het ingewikkeld zijn om het toepasselijke recht te bepalen. Daarom dit advies: houd het simpel en maak een rechtskeuze (met terugwerkende kracht)! En vergeet deze rechtskeuze natuurlijk niet in te schrijven.